

in šolski nadzornik v Semeču; za kerški okraj g. J. Polak, častni korar, dekan in šolski nadzornik v Leskovcu. (Za litijski okraj se ni volil odbornik, ker v tem okraji bodo za-se imeli enako podporno društvo.)

Po dokončani volitvi, ki se je po nasvetu „per aklamacijem“ izversila, razjasnila so se po želji nekterih gospodov društvena pravila, posebno pa §. 5. o dolžnostih in doneskkih družabnikov. Vsak ud „Šole“ namreč — bodi si pravi ali podporni — more plačevati razne letne doneske in razno vpisnino, ali 1 gld. ali 2 gld. ali 4 gld. letnine. Kolikor večji je toda njegov donesek, tolikor večje bode tudi povernilo. G. učitelj Podobnik želi poslednjič, da bi bili občni zbori „Šole“ vedno v Ljubljani; a to se ne sprejme, rekoč, da bodo morda družabniki „Šole“ kedaj želeli, da se občni zbor napravi kako leto v Idriji.

Konečno se pervosednik serčno zahvaljuje mil. proštu gosp. dr. Pogačarju, da so blagovolili zbor s svojo nazočnostjo počastiti, in tudi vsem drugim gospodom, ki so se tudi 3. in zadnjega zbora šolskega v letošnjih počitnicah vdeleževali in s tem najbolj razodeli svojo sterpno ljubezen do vseh šolskih naredeb.

Tako se je izversil še dovelj častno vstanovni in prvi občni zbor društva „Šole“, ki je komaj malo kali poganjati začela. Bog daj, da bi iz teh kali izrastlo velikanško drevo, ki naj bi rodilo obilo sadu — v korist našega še zeló zanemarjenega ljudskega šolstva!

Občni zbor učiteljskega društva za Kranjsko.

(Dalje.)

G. Stegnarjev nasvèt, da naj se učiteljsko društvo za Kranjsko spremeni v slovensko učiteljsko društvo, podpira tudi g. Podobnik, ter jasno dokazuje, da je taka združba slovenskih učiteljev mogoča, ker imajo vsi isti učni jezik, iste nauke, učne črteže in šolske namére; pa tudi kaže, da bi tako društvo v političnem oziru ne bilo kar nič nevarno, ker učitelji niso prekucijskega duha, da jim je pred očmi le povzdiga domačega šolstva itd.

Ta druga točka se tedaj enoglasno in navdušeno sprejme. *)

Na versto pride 3. točka: „Ali je želeti, da bi edini slovenski šolski list bolj pogosto izhajal kakor do sedaj, in kako bi se to doseglo“.

G. Iv. Tomšič nasvetuje, da bi se obravnava o tej točki izpustila, ker okoliščine za večkratno izdajo šolskega lista sedaj še niso vhodné in

*) Prošnjo, da bi se v tem smislu prenamerila društvena pravila, je odbor učit. društva 12. t. m. izročil sl. c. k. deželni vladi.

ker so v zborovanje napovedane važnejše obravnave t. j. nasveti k postavi o pravnih razmerah ljudskih učiteljev na Kranjskem.

Ta nasvet se sprejme in o tej 4. točki govori g. Lapajne:

„Slavna gospoda!“ V malo dneh se bode slavni naš deželni zbor pomenkoval o dveh važnih postavah, ki segate globoko v šolsko in učiteljsko življenje. Perva teh postav bode določevala, kako naj se ljudske šole na Kranjskem napravljajo in vzdržujejo; druga pa bode govorila o pravnih razmerjah ljudskih učiteljev na Kranjskem. Danes smo se kranjski učitelji tudi v ta namen tukaj zbrali, da se bomo posvetovali, kakošni bi morali biti omenjeni postavi, da bode na njih podlagi kranjsko ljudsko šolstvo napredovati moglo. To posvetovanje pričnemo v prijetni nadi, da se bode slavni deželni zbor na naše prošnje in želje ozirati blagovolil.

Vsaka teh postav bode obsegala obilo določeb; vse pretresovati bi pač bilo koristno, toda toliko zamudno, da ne bi mogli vseh obravnavati, ako bi več dni zborovali. Zatoraj se moramo zadovoljiti, da bomo le najvažnejše §§. v pretres vzeli.

Po moji neveljavni razsodbi bi bil v postavi o napravljanji in vzdrževanju ljudskih šol najvažnejši §. 37. vladinega predloga od leta 1869., kojega leta bi se bila imela ta postava že skleniti.

Omenjeni §. določuje namreč, kdo naj šole napravlja, vzdržuje in kdo naj učitelje plačuje.

Vlada nasvetuje v svojem predlogu, naj bi to nalogo prevzeli šolski okraji pod vodstvom okrajnih šolskih svetov; t. j. napravijo naj se okrajne šol. blagajnice, ktere bode vse šol. stroške, kakor tudi učit. plače izplačevale.

Ko so leta 1869. razni deželni zbori na Avstrijskem to postavo pretresovali, so se trije deželni zbori tega vladinega predloga poprijeli, namreč česki, koroški in goriški deželni zbor.

Gorenje-avstrijski in saleburški deželni zbor sta vladini predlog še nekoliko na korist učiteljev spremenila, ker sta določila, da bodo učitelji svojo plačo dobivali iz deželne šolske zaloge, ktera naj se v ta namen ustanovi.

Dolenji-avstrijski in štajerski deželni zbor sta tako ukrenila, da so se za plače učiteljev napravile okrajne šolske blagajnice; za druge potrebe šolske pa morajo skrbeti posamne srenje.

Najslabše šolske postave so po mojem mnenji napravili v Istriji, na Moravskem, Šleskem in Predarelskem, v kterih deželah bode še dalje le posamesne srenje vsaka za-se za vse svoje šolske potrebščine in za plačo učiteljevo skrbeti morale.

Kako naj bi se pa na Kranjskem učinilo?

Jaz bi nasvetoval, da bi kranjski učitelji, ki smo danes tu zbrani, v tej točki tako-le prosili naš slavni deželni zbor:

a) Ljudski učitelji na Kranjskem naj bi dobivali svojo plačo iz deželne šolske zaloge, ki naj bi se po zgledu drugih dežel v ta namen ustanovila. Za napravo in vzdrževanje šolskih poslopij in šolskih vertov, za učne pomočke, učiteljevo stanovanje in druge šolske potrebščine naj bi pa skrbeli šolski okraji.

b) Ako bi se ne mogla osnovati deželna šolska zaloga, naj pa prevzamejo vse skrb za šolo šolski okraji.

c) Ako bi se tudi to doseči ne moglo, ustanové naj se vsaj za plače učiteljev okrajne šolske blagajnice, in le druge šolske potrebe naj pre-skerbljujejo posamne srenje.

č) Nikdar pa naj se ne nalagajo vse dolžnosti do šole vsaki občini za - se.

Ako bi se to poslednje zgodilo, naše šolstvo nikakor ne bo napredovalo, kajti znano je, kako malo se srenje na Kranjskem za svoje šole menijo, kako neredno ali celo nič ne odrajujejo učitelju njegovo pičlo plačo, in kako malo skerbé za druge šolske potrebsčine. In tudi vkljub novim šolskim postavam se naši malo omikani župani in srenjski zastopniki ne bodo dosti brigali za koristi svojih šol.

Drugo važno vprašanje pri tej postavi je, kje se bode dobival denar za šolske blagajnice.

V §. 45. vladinega predloga je omenjeni šolski denar od vsakega šolo obiskajočega otroka, to šolnino; naj srenjski predstojnik pobira in jo odrajuje dotični šolski blagajnici.

Razen Predarelskega je bila leta 1869. vpeljana povsod šolnina. Toda v mnogih deželah so jo začeli letos odpravljati. Šolnino pa naj bi nadomestovala šolska priklada k davkom.

To bi bilo res najprimernejše; kajti znano je, koliko pritožeb je zbog šolnine, naj jo že pobira učitelj, župan ali kdo drugi. Prepričan sem, da bi to ljudstvu — ko že more plačevali — gotovo vstrezalo. V tem smislu naj bi se tudi zarad odprave šolnine naprosil naš deželni zbor.

V postavi o napravljanji ljudskih šol je toda še obilo več ali manj važnih določeb, o katerih naj bi se še dalje posvetovali; pa zavoljo pomanjkanja časa prestopimo k drugi postavi, ki govori o pravnih razmerah ljudskih učit. na Kranjskem, to je o naši plači, o naših pravicah in dolžnostih.

G. Lapajne nasvetuje potem tako, kakor so učitelji iz planinskega okraja deželni odbor prosili (glej 17. list „Uč. Tov.“!).

G. M. Zarnik govori o tej stvari tako-le:

Gospoda moja! Jako težko smo pričakovali kranjski ljudski učitelji začetek slavnega deželnega zbora, ker nadjali smo se, da nam bode letos vže vendar enkrat posijalo blago solnce boljše prihodnosti. Slišimo, da bode slavní deželni zbor letos vendar le spravlí šolsko postavo na dnevni red. Toda to mojo nado mi nekoliko kali okolščina, da te postave letos ni predlagala slavna vlada, kajti med vladinimi predlogi, ki so se podajali v prvi seji deželnemu zboru, ne nahajamo omenjene postave. Pride tedaj le kot predlog deželnega odbora v slavní deželni zbor. Iz te okolščine posnemam, da vlada ne misli tako resno zastopati koristi kranjskega ljudskega šolstva, kakor bi ga bila pa gotovo zastopala, ko bi predlagala sama omenjeno postavo. Poznam možé v slavnem deželnem zboru, katerim je kranjsko ljudsko šolstvo gorko pri srcu, al povedati moram, kar se že iz poslanskih krogov sliši, da se tem možem ljudski žep enmalo preveč smili. Al denar, kateri se izda za šolstvo, ni zgubljen, ampak je kapital, ki donaša vsemu narodu prebogate obresti. Mi učitelji tudi dobro vemo, da so davki visoki, ter da posebno naša Kranjska ne more dosti več nositi; al tega nismo mi učitelji krivi, toraj mislimo, da ni pravično, da je ravno naš stan naj prvi tam, kjer se varčno ravna, naj zadnji pa tam, kjer se delavec po zasluženji plačuje. (Dobro!)

„Delavec je vreden plačila“, pravi star pregovor, in od nas kranjskih ljudskih učiteljev menda vendar ne bote zahtevali, da bi se zarad pohlevnosti in rodoljubnosti emancipirali od tega izreka! (Dobro!)

Po pravici smemo zahtevati, da, ker vse svoje dušne in telesne moči za narodov napredek žertujemo, da nas tudi narod pošteno živi. (Živahno

priznanje.) A kako nas narod sedaj živi? Za 200 — 250 gold. mora učitelj opravljati tri službe. On mora biti mežnar, organist in učitelj. Ker ima pa učitelj kakor drugi ljudje le 2 roki in pet počutkov, si mora najeti hlapca, da mesto njega mežnari. Toda hlapec tudi ne živi od samega zraka, toraj mu je treba 80 gold. brez hrane ali pa 40 — 50 gold. s hrano na leto plačati. Koliko potem še za učitelja ostane? Je li mogoče s tem pičlim plačilom sebe, svojo družino pošteno živiti? Si je li mogoče še kak časopis ali kako koristno knjigo za daljno izobraževanje kupiti? Pa še to plačilce, s katerim se ne more ne živeti, ne umreti, se učitelju jako neredno odrajuje. Kar bi človek o božiču dobiti imel, se mnogokrat prigodi, da še v drugem božiču komaj dobi. Če pa tožujemo in priganjamo, da bi se zaostalo plačilo kmali iztirjalo, nas pa le s poterpežljivostjo tolažijo. Ali take poterpežljivosti smo kmali do gerla siti; želodci pa le prazni ostanejo! (Veselost in živo gibanje.) Gospoda moja! stavim Vam pred oči osodo vaškega učitelja, ki dobiva plačilo pri zanikernem županu. Taki revež komaj včaka, da je „den ersten“ in že za rano zjutraj se napoti s kvitanco v žepu k županu. Pred županovimi vratimi stojé si misli: Da bi le dobil plačilo! Na vrata ko zajček plašljivo poterka in na resno besedo: „herein!“ odpre vrata. V sobo stopivši se gosp. županu do tal priklone in mu dá pognizno kvitanco. Župan kvitanco prebravši prijazno pogleda učitelja, ter mu smehljaje še reče: „Danes ni denarja v kasi, pridite drugikrat!“ Tudi drugič učitelj kmali pride denarjev iskat, al županova žena na pragu stoječa že od daleč miga, da ne bo nič, da župana ni doma. V tretjič ali četrtič morda še le dobi ubogi učitelj svoje kervavo zasluženno plačilce. Tako beraštvo in pa veselje do šole in otrok se nikakor ne strinja! (Živ. priznanje.)

O ti zlala doba, ki za nas učitelje na Kranjskem nimaš boljšega zavetja, in ne veš pripravnejšega mesta za nas najdeti; naši potomci bodo stermé prebirali liste tvoje zgodovine, ter se čudili nad tvojo nepravilnostjo, s katero plačnejš trud svojih — učiteljev! (Dobrokljč.)

To pa se vé, da se vse drugače dozdeva onemu „Vaterland-ovemu“ dopisniku iz Kranjskega, kateri je pisal o nas ljudskih učiteljih, kot da bi mi potuhnjeno kovali novarijo zoper cerkev in duhovnike, ter da vživamo višje plače, nego Bog si ga vedi kdo. Temu sovražljivemu dopisunu zakličem evangelske besede v spomin: „Hinavec! izdéri poprej bruno iz svojega očesa, in potem glej, da izdereš pezdír iz očesa svojega brata!“ Slepá strast, da ubogi učitelj več ne ječi pod težkim jarmom posamesnega prevzetneža, ti je narekovala oni dopis! Spominjam se Prešernovih besed, da „manj strašna noč je v zemlje črnem krilu, kot so pod svitlom solcem sužni dnovi!“ (Burni živiokliči.)

Ali je pa res Kranjska tako ubožna, da plače svojim učiteljem zboljšati ne more? Ni res tako! Ravno kar smo čitali v novinah, da se jej bode zdaj na leto okoli 70.000 gold. davka odpisovalo. S tim zneskom se dostojno vse učiteljske plače lahko zboljšajo. Če je dežela do zdaj mogla to breme nositi, ga bode tudi dalje še zmagovala. Da je vsako leto mnogo kmetij prodanih, tega niso krivi toliko visoki davki, mnogoveč slabo in zapravljivo gospodarenje dotičnih kmetovalcev. Glejte, ubožna Istria je ljudsko šolstvo v duhu sedanjega časa vredila, premožnejša Kranjska bi pa tega storiti ne mogla! — Iz ust nekega deželnega poslanca sem slišal, da Kranjska plača okoli 2 milijona direktnega davka. Kranjska ima sedaj nekaj nad 300 učiteljev, in če to število pomnoži na 500, ter se vsakemu učitelju počez odloči 500 gold. na leto, bi to znašalo 250.000 gold. in na

vsak goldinar posrednjega davka bi prišlo 8 kr. šolske doklade. To ni veliko, če se pomisli, da se za druge manj koristne naprave, kot je pa ljudska šola, viši doklade plačujejo. (Dalje sledi.)

Šolsko obzorje.

Iz Notranjskega. (*Okrajni učiteljski zbor v Planini dne 20. in 21. septembra.*) Na dnevnem redu so bile sledeče točke:

1. Učni načerti. 2. Kakošen naj bode občni zbor učiteljski v duševnem in telesnem obziru? 3. Poročilo o okrajni učiteljski bukvarnici in pojasnilo o društvu „Šoli“ v Idriji. 4. Ali je sedanja nedeljska šola potrebna ali ne? Ali kaj koristi? Ali naj se opusti? Kaj namesto nje? 5. Ali je pričakovati, da bodo krajni šolski sveti kdaj poprijeli se svoje važne naloge in sodelovali z učiteljem na blagor šole? Kaj je učitelju mogoče v tej zadevi storiti? 6. Red in mir pred in med naukom in po nauku. 7. Razgovori o učnih predmetih. 8. O učnih pomočkih. 9. Ali je po vpeljavi novih šolskih postav poznati kaj napredka pri šolstvu? Kaj je največi zadržek natančni izpeljavi teh postav? Kaj naj stori in poskuša učitelj v tej zadevi? Kako se mladina kaže pri sedanjem spremenjenem nauku? 10. Ali se v ljudski šoli gledé omike, redoljublja, zdravja, snage, sedaj zadostno stori? Ali je moč več doseči? 11. O vpeljavi novih šolskih tiskovin. 12. Nasvetje, želje, pritožbe i. t. d.

K zboru se je sošló z g. Stegnarjem vred, ki je kot okrajni šolski nadzornik skupščini predsedoval, 12 učiteljev logaškega okraja. Kot gosta sta bila pričujoča postojnski učitelj g. Dermelj in sedanji štajerski učitelj Lapajne. Zborovanje se je 20. sept. pričelo ob 3 popoldne in je trajalo ta dan do 6. ure zvečer. 21. se je zborovalo od 8 zjutraj do 1 popoldne, in od 2 — 5 popoldne. Zbor je pričel pervesednik s serčnim pozdravom na vse došle svoje učitelje, zlasti na omenjena gosta. O prvi točki je poročal Lapajne, ter podpiral svoje, na podlagi obstoječih šolskih postav izdelane učne črteže. Akoravno je povdarjal, da vlada od nas toliko žertve zahteva, da duh časa in koristi zanemarijene ljudske omike tirjajo, da učitelj obilo obilo podučuje; vendar so število učnih ur na teden za nerazdeljeno enorazredno ljudsko šolo znižali od 30 na 24 ur, rekoč, da zarad daljave do šole, zarad mraza, zarad paše in poljskih del, starši nikakor ne bodo dopustili, da bi bili njihovi otroci toliko časa v šoli. Takisto se je iz ravno teh vzrokov pri I. oddelku na razdeljenih enorazrednih ljudskih šolah namesto 13 ur odločilo le 12, in pri II. (višem) oddelku namesto 19 pa 15 ur na teden. Učni črteži za 2-, 3- in 4razredne ljudske šole sprejeli so se po nasvetu poročevalca enoglasno.

O drugi točki poročal je sam g. nadzornik. Govor njegov priobčuje „Tov.“ Tudi gospod Poženel, učitelj v Črnem verhu, je to vprašanje pisмено rešil.

O okrajni učiteljski bukvarnici v Idriji poročal je knjižničar Lapajne: Število knjig se je v tekočem letu pomnožilo na 115. Darovali so jih šolski dobrotniki mnogo in tudi nekoliko vlada. Med dobrotniki naj bodo omenjeni p. n. gospodje: Pleško, sodnijski pristav v Kamniku, Ant. Kacin, duhoven v Ternovem, nadzornik Stegnar, učitelj Vovk v Cerknici, pisar Lapajne v Planini. Časopise imela je bukv. sledeče: „Tovarša“, „Verteca“, „Pravnika“,